

Inaarutaasoq 20. August 2015-imeersoq

Nunat Avannarliit Killiit Siunnersuisoqatigiiffiat

**Issittumi nunarsuup immikkoortuani
pineqartumi suleqatigiinnerup
siunissaq ungasinnerusoq
eqqarsaatigalugu nalilernerqarnera**

Nunat Avannarliit Killiit

Siunnersuisoqatigiiffiat

**Issittumi nunarsuup immikkoortuani pineqartumi
suleqatigiinnerup siunissaq ungasinnerusoq
eqqarsaatigalugu nalilerneqarnera**

Immikkoortut qitiusut

Issittumi ineriartorneq nunani avannarlerni killerni nunanut sisamanut aamma Nunat Avannarliit Killiit Siunnersuisoqatigiiffianni sulinermut pingaarutilerujussuuvoq. Siunnersuisoqatigiiffiup issittumi inatsisartutigoortumik suleqatigiinnertut ingerlasutut nunarsuup immikkoortuata tamatuma soqutigisaasa siuarsarneqarnissaat siunertaraa.

Nunarsuatsinni ineriartornermut takussutissat nunanut avannarlernut killernut ajunngillat Issittullu pingaaruteqassusia qularnanngitsumik malunnartumik annertuseriarujussuarsimalluni. Taamaalillutik nunat avannarliit killiit pisuussutilissuit inissisimanertik pissutigalugu pingaaruteqassusiat nunarsuatsinni aningaasaqarniarnikkut nukittunerpaat pingasut akornanni aamma inissisimajuassaaq.

Innuttaasunik peqataatitsineq nunani avannarlerni killerni aalajangiiniartarnernut sugaluartunulluunniit qitiuvoq, Nunallu Avannarliit Killiit Siunnersuisoqatigiiffiat sakkussatsialaalluni nunarsuup immikkoortuani tamatumani suleqatigiinnissamut qulequttallu pingaarutillit pillugit ataatsimut isummertarnissamut. Inuiaqatigiinguani qeqertarmiuni taakkunani innuttaasut oqartussaaqataanerannik tunngaviusut taamatuttaaqq nunarsuup immikkoortuata tamatuma siunissami ineriartortinneqarnissaani pingaartinneqartariaqarput.

Nunat Avannarliit Killiit Issittoq pillugu suleqatigiinnerat eqqarsaatigalugu pingaarnersiukkat tassaapput (1) angallanneq assartuinerlu/angallannermut pilersuinernullu atortulersuutit, (2) nunat avannarliit killiit killeqanngitsumik niuerfiat aamma (3) aalisakkanit nioqqutissiat/aalisarneq. Pingaarnersiukkat taakku tamarmik immikkut assut pingaaruteqarput, namminneq imminni minnerunngitsumillu ataatsimut nunarsuup immikkoortuani tamatumani aningaasaqarniarnermut tunngaviulluinnartumik pingaaruteqaramik.

Nutaaliorfiusumik suleqatigiinneq qeqertarmiut pingasut akornanni aqqutissiuuttariaqarpoq, taamaaliornikkut malitsitut sunniutit annertunerusut sulii pissarsiariniarlugit ukiuni qulinngortuni kingullerni pingasuni tunngavigilersimasaq nukittoq ineriartorteqqinniarlugu.

Anguniakkat ataqatigiissut suliniutit eqqarsaatigalugit nunat avannarliit killiit suleqatigiinnerannut iluatsittumut aalajangiisuulluinnarput, issittorlu eqqarsaatigalugu pingaartitanut siuliini taaneqareersunut, nunallu ataasiakkaat issittoq eqqarsaatigalugu naalackersuinikkut anguniagaannut sanilliullugu taamatut anguniaqarnissamut aporfissaqarsorinanngilaq.

Siunnersuut

Ukioq manna Nunat Avannarliit Killiit Siunnersuisoqatigiiffiata 30-nik ukioqalerluni nalliuttorsiutigineqarnerani Siunnersuisoqatigiiffiup siunnersuutigerusuppa Kalaallit Nunaanni, Islandimi Savalimmiunilu naalackersuisut akornanni issittumi suleqatigiinneq pillugu ataatsimut nalunaarusiortoqassasoq. Nalunaarusiakkut siunertarineqarpoq nunanit avannarlernit killernit immikkut ilisimasallit sulinerat aqqutigalugu Issittoq pillugu apeqqutit siunissamut pingaarutillit pillugu nunat avannarliit killiit suleqatigiiffiginnaasaasa suussusersinissaat, nalilersoqqissaarneqarnissaat saqqummiunneqarnissaallu. Nalunaarusiami tunngavigineqassappat ingerlateqqinneqarlutillu nunani avannarlerni killerni tamani naalackersuisut issittoq eqqarsaatigalugu naalackersuinikkut anguniagassiarisimasaat Kunngearfiullu Danmarkip issittoq eqqarsaatigalugu iloriusissiaa, taamaaliornikkut qulequttat issittoq eqqarsaatigalugu naalagaaffikkaartumik

ilioriusissiaasimasunut tamakkiisunngortitsisinnaasut pillugu nunat avannarliit killiit suleqatigiinnerat nukittorsarniarlugu.

Imarisai

1. Tunuliaqut: Issittup annertunerujartuinnartumik soqutigineqaleriartornera	4
2. Issittoq eqqarsaatigalugu pingaartitat ineriartornerillu pingaarutillit	6
2.1 Issittup nunarsuatsinnut pingaaruteqarnera.....	7
2.2 Nunarsuup immikkoortuanit isigalugu	9
3. Issittoq pillugu nunat avannarliit killiit suleqatigiinnerat	10
3.1 Nunat avannarliit killiit issittoq eqqarsaatigalugu siunissaq eqqarsaatigalugu suliniutaannut suleqatigiinnissamullu periarfissanut takussutissiaq.....	10
3.2 Issittoq nunat tamalaat akornannit aamma nunat avannarliit killiit nunarsuup immikkoortuani inissisimanerat	14
3.3 Nunarsuup immikkoortuani soqutigisat nunallu avannarliit killiit pingaarnersiuiineri	15
4. Assartuineq, attaveqaqatigiinneq pilersuinerlu	16
4.1 Issittumi silaannakkut angallanneq.....	17
4.2 Issittumi imaatigut angallanneq.....	18
4.3 Issittumi attaveqaqatigiinnermut pilersuinernullu atortulersuutit	19
5. Nunani avannarlernerni killerni killeqanngitsumik niueqatigiissinnaaneq.....	20
6. Aalisarnermit nioqqutissiat/aalisarneq	22
7. Inerniliineq	23

1. Tunuliaqut: Issittup annertunerujartuinnartumik soqutigineqaleriartornera

Issittup pingaartinneqaleriartornera Nunat Avannarliit Killiit

Siunnersuisoqatigiiffianni 2012-imi oqaluuserineqartalerpoq, taamanikkut

Ilulissani aalajangersimasumik qulequtaqartitsilluni

ataatsimeersuartitsisoqarmat qulequtaralugu "Nunat Avannarliit Killiit nunat

tamalaat akornanni suliniarnermi inissisimanagerat, minnerunngitsumik Issittoq eqqarsaatigalugu". Ataatsimeersuarnermi inerniliunneqartut pingaernerit ilagaat Issittumik avatangiisit silallu pissusii eqqarsaatigalugit allanngoriartornerit amerlasuunik assigiinngitsunillu sunniuteqarsimasut sunniuteqarumaartullu. Taakku minnerunngitsumik ilagaat nunarsuup immikkoortuani tamaani aningaasaqarniarnikkut ingerlataqarnerulerneq, aatsitassanik pisuussutinillu allanik, uumasunik uumaatsunillu, iluaquteqarniarneq, taamatullu aamma Issittumi umiarsuit aqquataasa nutaat ammarsinnaaneri, pissutigalugit. Tamatuma inerneru nunat amerlaneruleriartuinnavissut nunarsuup immikkoortuanik tamatumingga annerujartuinnartumik soqutiginnileriarformata ingerlatanullu peqataajartorlutik.

Ilulissani aalajangersimasumik qulequtaqartitsilluni ataatsimeersuarnerup kingorna "Issittoq eqqarsaatigalugu iloriusissaq pillugu kaammattuutitut aalajangersagaq nr. 2/2012" akuerineqarpoq, 2013-imilu Issittoq pillugu ilisimatusartuq qinnuigineqarluni nunarsuup immikkoortuani tamatumani aningaasaqarniarnikkut suleqatigiinnissamut periarfissat misissoqqullugit nalunaarusiorlugillu. Nalunaarusiaq "Vestnordens arktiske samarbejde mellem Færøerne, Grønland og Island" ("Savalimmiut, Kalaallit Nunaata Islandillu akornanni Nunat Avannarliit Killiit issittoq pillugu suleqatigiinnerat") 2014-imi januaarimi Sandoyimi Nunat Avannarliit Killiit Siunnersuisoqatigiiffiata aalajangersimasumik qulequtaqartitsilluni ataatsimeersuarnerani saqqummiunneqarpoq. Siunnersuisoqatigiiffiup ileqquusumik ukiumoortumik ataatsimiinnerani 2014-imi septembarip aallaqqaataani nunani avannarlerni killerni pingasuni nunanut allanut ministerit Reykjavikimi naapippu Issittorlu pillugu Nunat avannarliit killiit suleqatigiissinnaanerat pillugu inerititaqarfiusumik oqaloqatigiillutik.

Naalakkersuisut pingasuusut tamarmik nunat avannarliit killiit suleqatigiinnerata pingaaruteqassasua erseqqissareerpaat, Siunnersuisoqatigiiffiullu neriuutigaa qulequttat peqataasunut tamanut iluaqutaasinnaasut eqqarsaatigalugit naalakkersuisut suliniarnitik

malitseqartissagaat. 2014-imi aggustimi Nunat Avannarliit Killiit Siunnersuisoqatigiiffiat taamatutaaq Issittumi Siunnersuisoqatigiinni alaatsinaatsutut inissisimalernissaminik qinnuteqarpoq, 2014-imilu novembarimi Siunnersuisoqatigiiffik Arctic Circlemik qulequtserlugit ataatsimeersuartitsisarnerit aappaanni nunat avannarliit killiit inatsisartutigoortumik suleqatigiinnerat pillugu ataatsimiinnermik aqutsisuvoq, tassanilu Siunnersuisoqatigiiffiup sulinerata peqataasunut nunanit assigiinngitsuneersunut saqqummiunneqarluni. 2015-imi januaarimi Aasianni siunnersuisoqatigiiffiup ukiumoortumik aalajangersimasumik qulequtaqartitsilluni ataatsimeersuartitsineranut qulequtaritineqarpoq "**Nunat Avannarliit Killiit Issittumi – takorluukkanit piviusungortitsinermut**", taamatullu aamma 2015-imi marsimi maajimilu siunnersuisoqatigiiffiup apeqqutit issittumut tunngatillugu immikkut ataatsimut ataatsimiititaliaa¹ ataatsimiinnini siulliit marluk ingerlappai.

2. Issittoq eqqarsaatigalugu pingaartitat ineriartornerillu pingaarutillit

Issittumut tunngasunut ataatsimut ataatsimiititaliap Issittoq eqqarsaatigalugu nunat avannarliit killiit suleqatigiinneranni pingaartitassat pingasut suussusersisimavai: (1) assartuineq / attaveqatigiinnermut atortulersuutit, (2) Nunat avannarliit killiit killeqanngitsumik niuerfiusinnaasut, aamma (3) aalisarnermit nioqqutissiat / aalisarneq. Taamatut siunissami isigalugu naliliinermi pingaartinneqartussa qassaavoq qulequttat taaneqartut nunarsuup immikkoortua nunarsuarlu ataatsimut isigalugu saqqumilaartinneqarnissaat, taamatullu aamma sukumiinerusumik naalakkersuinikkut ataqatigiissaarinissamut suleqatigiinnissamullu siunissami periarfissat nunanut avannarlernut killernut tamanut iluaqutissarsiviusinnaasut suussusersiniarnissaat. Naak periarfissat pingaartinneqaraluartut Nunat Avannarliit Killiit Siunnersuisoqatigiiffiata ilisimaarai avatangiisit, kulturi,

¹ Ataatsimut ataatsimiititaliap ilaasortarai siulittaasoqarfik; Bill Justinussen, siulittaasoq, Lars-Emil Johansen, siulittaasup tullia sulleq, Unnur Brá Konráðsdóttir, siulittaasup tullisa aappaart, kiisalu ilaasortaq ataaseq aallartitanit tamanit toqqagaq; Gunvør Balle, Randi V. Evaldsen aamma Vigdís Hauksdóttir.

isumannaallisaaneq pissutsillu pingaarutillit allat, nunarsuup immikkoortuani tamatumani innuttaasunut toqqaannartumik sunniuteqartartut, eqqarsaatigalugit Issittumi ineriartornerup sunniutigisinnaasai imaannaanngitsunik unammilligassaqsinnaammata.

Ukiuni kingullerni marlussunni apeqqutit issittumut tunngasut nunat avannarliit killiit suleqatigiinneranni pingaartinneqarnerulersimanerannut pissutaasut nunarsuatta sinnersani ineriartornermik aallaaveqarput, soorlu innuttaasut ukiumikkut katitigaanerisa allanngoriartornerinik, illoqarfinnut anginerusunut nuttarnikkut, pinngortitami pisuussutit annikilliartrornerinik, pisisinnaassutsip annertusiartorneranik, nunarsuatta ammariartorneranik, silap pissusiisa allanngoriartornerini teknikikkullu ineriartornerinik; tamarmik ukiuni qulilinni aggersuni nunanut avannarlernut killernut taakkulu nunat tamalaat akornanni inissisimanerannut sunniuteqarsinnaasunik. Takusinnaareerparput Issittoq pillugu apeqqutit nunarsuarmioqatigiinniit assut soqutigineqartut, minnerunngitsumik silap pissusiisa allanngoriartorneri nunarsuullu immikkoortuani tamaani aningaasaqarniarnikkut periarfissat pissutigalugit. Naak Issittoq nunarsuatsinni inuisannerpaat ilagigaluaaraat, Issittoq suli niuernermit pingaaruteqarpoq, tassami nunarsuatta inuisa 88 procentii ækvatorip avannaani najugaqarmata, nunarsuarmilu niuernerup tamanna minnerusumik annerusumilluunniit tamanna takutereermagu. Nunarsuatta affaani avannarlarmi nunaviit akornanni aqut naanneq tassaagajuppoq Issittoq qulaallugu aqut, taakkununga ilaallutik Asiami aamma Europami/Amerika Avannarlarmi nunarsuarmi aningaasaqarniarnikkut niuerfillu akornanni aqutit, tamannalu pissutigalugu Issittoq pingaarutilimmik inissisimalluniⁱ.

2.1 Issittup nunarsuatsinnut pingaaruteqarnera

Issittoq sumiiffiuvoq annertoorujussuaq, nunarsuatsinni nunaviup 1/6-ianit annertunerusoq, missingerneqarsimallunilu nunarsuatsinni pinngortitami pisuussutit suli iluaqutiginiarneqarsinnaasut, tassunga ilanngullugu nukissaq (ataavartut aamma ikummatissanit pisut), aatsitassat, imeq imaanilu pisuussutit, 1/5-iisa missaat nunarsuup immikkoortuani tamaaniittoqⁱⁱ. Issittumut

aningsaliinerit ukiuni qulilinni ingerlasuni (2010-2020) ⁱⁱⁱ 100 milliarder USD angussagaat missingerneqarsimavoq, issittorlu ukiuni untritilinni ingerlasuni ukiuni siullerni qulini 8,3 procentip missaanik ukiumut ineriartorfusimalluni, sulilu naatsorsuutigineqarluni ukiuni aggersuni unammillersinnaassusia annertusiartorumaartoq^{iv}. Nunat nunarsuatsinni aningaasaqarniarnikkut siuttut G8-nik taasartagaat maanna tamarmik Issittumi Siunnersuisoqatigiinni, nunarsuup immikkoortuani tamatumani naalagaaffiit akornanni oqallittarfiit qullersaanni, sinniisoqalersimapput, BRICS²-ilu malinnaalluni, tassami Kina Indialu maannangaaq Issittumi Siunnersuisoqatigiinni alaatsinaatsutut inissisimalereersimammat^{vii}.

Nunat Issittummi Siunnersuisoqatigiinni ilaasortat alaatsinaatsullu^{vii}

Naak Issittoq maannakkorpiaq taama soqutigineqartigigaluartoq Issittumi aningaasat kaaviiartinneqartartut ullumikkut 230 milliard dollariinnaapput^{viii}. Nunarsuarmi ineriartorneq qiviaraanni, tassungalu Issittup pingaarutilimmik inissisimanagera ilanngukkaanni, kisitsit taanna siunissami qaninnermi annertunerulersinnaavoq, Nunallu avannarliit killiit allannguutinut iluaqutaasinnaasunut unammillernarsinnaasunullu piareersimasariaqarlutik. Tamatumunnga assersuutitut taaneqarsinnaapput nukissiuuteqarneq inuussutissaqarniarnerlu, minnerunngitsumik eqqarsaatigigaanni 1990-ip 2025-illu^{ix} akornanni imaluunniit 2050-imi nunarsuatsinni "atuisartut" suli

² BRICS nunarsuatsinni nunat aningaasaqarniarnikkut qitiusut nutaat tallimat suleqatigiiffigaat: Brasilia, Rusland, India, Kina Afrikalu Kujalleq

milliardinik pingasunik amerlisimanissaat imaluunniit annerujartuinnartumik illoqarfissuarni katersuukkiartortunik 9,6 milliardinngorsimanissaat^x. Taamaalilluni Issittoq nukissiornikkut, nutaamik imissaqarniarnikkut neqissaqarniarnikkullu, kiisalu avatangiisitigut kinguaariinnut tullinnguuttussanut pingaaruteqartussaavoq. Taamaattumik piffissamut sivisuumut isiginiarnissaq pingaarutilerujussuavoq ullumikkut suleqatigiinneq nalilersorniaraanni siuarsarniaraannilu.

2.2 Nunarsuup immikkoortuanit isigalugu

Nunat avannarliit killiit Atlantikup issittortaani inissisimalluaqisut issittumilu innuttaasut 4,2 millionit missigisaasa 10 procentiisa missaasa najugaqarfigisaat periarfissat takkussortut iluaqutiginiarnissaat inissisimalluarput, kisiannili aamma unammilligassarpasuit eqqarsaatigalugit akisussussaassuseqarnermik takutitsisariaqarlutik^{xi}. Pisariaqarpoq tamatumani nunarsuup immikkoortuani pineqartumi susassaqartunik allanik suleqateqarluni ataqatigiissaarinissaq, tamatumani Nunat Avannarliit Killiit Siunnersuisoqatigiiffiattut ittumik nunat arlallit akornanni inatsisartutigoortumik suleqatigiiffeqarneq aalajangiisuusumik inissisimasinnaavoq. Apeqqutit issittumut tunngasut eqqarsaatigalugit avataaniit soqutiginnileriarernerup piumasaqaatigaa issittumi nunarsuup immikkoortuani tamatumani annertunerusumik suleqatigiinnissaq.

Nunat avannarliit killiit sumiiffinnut allanut sanilliullugu ataatsimut suliniuteqartarneq eqqarsaatigalugu nukittuallaarsimangillat. Sumiiffiit allat ass. tassaapput Skandinavia (nalunaarusiakkut, Avannaaniit ineriartorneq: Skandinaviap issittortaani Norgep, Sverige Finlandillu piujuaannartitsinermik tunngavilimmik ineriartorneq qanoq angusinnaavaat?^{xii}), “Barents Euro-Arctic Region” (ilaatigut annertuumik assartuinnermut pilersaarutitalik)^{xiii}, Canadami provinsit / naalagaaffiit (ass. Quebecimit nalunaarusiaq “Plan Nord”)^{xiv} USA-lu (annerusumik Alaska, kisiannili aamma assersuutigalugu Mainep Issittoq eqqarsaatigalugu suliniutaa^{xv}). Pingaaruteqarpoq nunat avannarliit killiit issittumi periarfissat eqqarsaatigalugit unammillersinnaassuseqartuarnissaa.

Tamatumanilu naalackersuinikkut ataqatigiissaarilluarnissaq immikkuullarissunillu suliniuteqarsinnaaneq pingaarutilerujussuupput. Nunat Avannarliit Killiit Siunnersuisoqatigiiffiata issittoq eqqarsaatigalugu suleqatigiinnerat aqqutitut nutaarluinnartut isigineqartariaqanngilaq, kisiannili apeqqutini nunat avannarliit killiit suleqatigiinnissaannut ataatsimut tunngavissiiinnaasuni nunat ataasiakkaat pingaarnersiunerinut sanilliullugu nunani ataasiakkaani naalackersuinikkut ingerlatseriaatsit annertusineqarsinnaanerattut isigineqartariaqarluni.

3. Issittoq pillugu nunat avannarliit killiit suleqatigiinnerat

3.1 Nunat avannarliit killiit issittoq eqqarsaatigalugu siunissaq eqqarsaatigalugu suliniutaannut suleqatigiinnissamullu periarfissanut takussutissiaq

Naak nunap sananeqaataatigut, silap pissusiisigut, kulturikkut il.il. assigiinngissuteqalaaralutik nunat avannarliit killiit suleqatigiinnerunikkut sakkortuunik ataatsimut soqutigisaqarput pissarsiaqarsinnaallutillu. Pingaaruteqarpoq nunat inuttoorsuunngitsut taakku ataatsimut nipeqarsinnaanissaat apeqqutini issittumut tunngasuni sunniuteqarnerusinnaanissaq siunertaralugu. Nunani avannarlerni killerni naalackersuisut isumaqarnarpoq apeqqutit issittumut tunngasut amerlanerit eqqarsaatigalugit isumaqatigiittut, soorlu Issittumi Siunnersuisoqatigiit inissisimanagerat eqqarsaatigalugu, aningaasaqarniarnikkut ineriartornerup anguniarneqarnissaata pingaaruteqassusia eqqarsaatigalugu, avatangiisit eqqarsaatigalugit piumasaqaatit sakkortuujunissaannik; nunat inoqqaavisa apeqqutini najukkaminnut tunngasuni aalajangiiniartarnerni toqqaannartunik peqataatinneqartarnissaanni kiisalu qangaaniilli inooriaatsit pingaartinneqarnerini, kiisalu nunat avannarliit killiit suleqatigiinnerata pingaaruteqassusiata tamanit nassuerutigineqartariaqarneranik.

Isumaqatigiinnginnerit erseqqinnerpaamik saqqummertarput "Arctic 5" ataatsimiittarnerini Danmarkip tapersersugaani^{xvi}, aamma Issittumi Siunnersuisoqatigiinni, Kalaallit Nunaata Savalimmiullu ataatsimiinnermi qanoq

peqataasarnissaat eqqarsaatigalugu^{xvii}. Isumaqtigiinnginnerit tamakku nunat avannarliit killiit akornanni piunngillat aporfusariaqaratillu Nunat Avannarliit Killiit Siunnersuisoqatigiiffianni issittoq pillugu suleqatigiinnissamut. Issittoq pillugu nunani avannarlerni killerni tamani Issittoq pillugu iloriusissiarineqarsimasuni (aamma Kunngeqarfiup Danmarkip) erseqqissarneqarpoq nunat avannarliit killiit suleqatigiinnerat qanoq pingaaruteqartigisoq, tamatumani Nunat Avannarliit Killiit Siunnersuisoqatigiiffiat nunat pineqartut pingasut akornanni suleqatigiinnermut alloriarfusinnaalluni, Issittoq eqqarsaatigalugu nunat ataasiakkaat immikkut anguniagaannut (ataani eqikkarneqartunut) tapertaasinnaasumik:

Islandip issittoq eqqarsaatigalugu immikkut iloriusissani siulleg 2011-mi saqqummiuppaa tassani qulequttat soorlu uku pingaartinneqarlutik: Niuerneq, pisuussutinik iluaquteqarniarneq, avatangiisit pillugit apeqqutit takornariaqarnerlu. Tassani aamma nunat avannarliit killiit suleqatigiinnerat immikkut pingaartinneqarpoq: "Nunat avannarliit killiit suleqatigiinnerulernerisigut taakku nunat tamalaat akornanni aningaasaqarniarnikkullu inissisimani kiisalu isumannaallisaanermut tunngatillugu inissisimani nukittorsarneqassapput"^{xviii}. Islandimi naalackersuisut nunat avannarliit suleqatigiinnerannik pingaartitsinerat Issittoq eqqarsaatigalugu iloriusissiap atuuttup akuersissutigineqareerneratigut annertusisimavoq, tamannalu erseqqilluinnartumik takuneqarsinnaavoq nunanut allanut naalackersuisup Islandimi inatsisartunut ukiumoortumik nalunaarutigisartagaatigut^{xix}. Nunanut allanut naalackersuisup inatsisartunut 2014-imut ukiumoortumik nalunaarutaani erseqqissarneqarportaaq suleqatigiinnerup tamatuma nukittorsaqqinneqarnissaannut piumassuseq annertusoq, tamatumunngalu atatillugu Islandimi naalackersuisut ilaatigut erseqqissarsimallugu nunat avannarliit killiit akornanni niueqatigiinnerunissamut suleqatigiinnerunissamut periarfissaqartooq^{xx}. Tamatuma saniatigut Islandimi naalackersuisut atuuttut anguniagassaattut nalunaarummi (maj 2013) allassimavoq: "Naalackersuisut sulissutiginiarpaat Issittumi Islandip siuttunngornissaa apeqqutinilu nunanut avannarlernut killernut tunngasuni timitalimmik peqataanissaa"^{xxi}. 2014-imi januaarimi

suleqatigiissitamik pilersitsisoqarpoq^{xxii} ministerinik tallimanik ministeriuneq siuttoralugu ilaasortalimmik 2015-imilu aprili ataatsimiititaliap missingiut susassaqtunut attuumassutilinnut tusarniaatigaa; "Apeqqudit issittumut tunngasut eqqarsaatigalugit soqutigisanik Islandip naliliinera"^{xxiii}.

Kunngearfiup Danmarkip piffissamut 2011-imiit 2020-mut Issittoq eqqarsaatigalugu iloriusissiaa Danmarkip, Kalaallit Nunaata Savalimmiullu akornanni "naligiimmik peqatigiinnertut" saqqummersinneqarsimavoq, siunertarineqarlunilu Issittumi nunarsuarmioqataasutut Kunngearfiup inissisimanerata nukittorsarneqarnissaa. Naatsorsuutigineqarpoq Issittoq naalackersuineq eqqarsaatigalugu eqqissisimasutut isumannaatsutullu attatiinnarneqassasoq, taamatullu aamma piujuartitsinermik tunngavilimmik ineriartorneq aningaasaqarnikkullu siuariartorneq siuarsarneqassasut. Iloriusissiakkut Issittumi Siunnersuisoqatigiit nukittorsarneqarnissaat eqqarsaatigineqarpoq, taanna kisiartaalluni naalackersuinikkut suliniaqatigiiffiummat issittumi nunanit nunallu inoqqaavinit tamanit ilaasortaaffigineqartoq, peqatigitillugu "Arctic 5"-imi inissisimanini attatiinnarlugu. "Arctic 5" issittumi nunat tallimat issittup imartaanut sineriallit pissusissamisoortumik suleqatigiiffigivaat. Iloriusissiakkut siunertaavortaaq EU-p aamma Kalaallit Nunaata kiisalu Savalimmiut akornanni suleqatigiinnerup nukittorsarneqarnissaa. Kunngearfiup Issittumi issittorlu eqqarsaatigalugit suleqatigiinnerup siammarusuppaa aamma suliniaqatigiiffiit nunarsuup immikkoortuani pineqartumi aallaavillit, ilaatigut nunat avannarliit suleqatigiinnerata iluani, suleqatigineqarnerisigut.^{xxiv}

Savalimmiuni naalackersuisut aamma pisariaqartissimavaat suliassaqarfiit Savalimmiunut immikkut attuumassutillit soqutiginaatillillu pingaartillugit apeqquutinik issittumut tunngasunik nunaminni namminerisaminnik nalilersuissallutik. Savalimmiuni iloriusissanik nalilersuinermi aningaasaqarniarnikkut ineriartorneq, imarsiornerup aalisarnerlu, ilisimatusarneq, mingutsitsineq, illersornissaq upalungaarsimanerlu eqqarsaatigalugit aalajangersimasunik siunnersuuteqarfiuvoq. Iloriusissiami oqaatigineqarpoq Issittumi Siunnersuisoqatigiinni, suleqatigiissitani

attuumassutilinni tamani sulineq ilanngullugu, peqataanissaq pingaartinneqassasoq, nunarsuullu immikkoortuani suleqatigiinneq eqqarsaatigalugu iloriusissiami oqaatigineqarluni "Island, Kalaallit Nunaat Norgellu avannaani peqatigalugit issittumut suleqatigiinnermut nunat avannarliit killiit ataatsimut kiinersinnaanerit siuarsarneqarlunilu nukittorsarneqartariaqartoq" qanittumik timitalimmillu suleqatigiinneq aallaavigalugu.^{xxv}

Kalaallit Nunaat nunani avannarlerni killerni kisiartaalluni namminerisamik Issittoq eqqarsaatigalugu arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsumik nalilersuisitsinaniluunniit naalakkersuinikkut ingerlatseriaasiorsimangilaq. Namminersorlutilli Oqartussat Nunat avannarliit killiit pingaartippaat ilaatigullu ima oqarlutik: "Island Savalimmiullu immikkut suleqatigineqarnerat Nunani avannarlerni sumiiffinniit atlantikumut sineriallit suleqatigiiffiatigut aamma Nunat avannarliit killiit aningaasaateqarfiatigut aaqqissuunneqarsimavoq"^{xxvi}. 2014-imiit 2018-imut Kalaallit Nunaanni naalakkersuisooqatigiinnissamik isumaqatigiisummi oqaatigineqarpoq nunat sanilerisat qaninnerit eqqarsaatigalugit niuerneq aallartitaqarnikkullu suleqatigiinnerit annertusarniarneqassasoq, tamatumani qularnanngitsumik Island Savalimmiullu aamma eqqarsaatigineqarlutik, kisiannili Nunat Avannarliit Killiit Siunnersuisoqatigiiffiat imaluunniit Nunat avannarliit killiit suleqatigiinnerat immikkut eqqartorneqaratik^{xxvii}.

2014-imi Reykjavikimi nunat avannarliit killiit nunanut allanut ministeriisa pingasut, Siunnersuisoqatigiiffiup suliniuteqarneratigut, naapinnerat, Issittoq eqqarsaatigalugu nunat pingasut suleqatigiinnerannut alloriarneruvoq pingaarutilik^{xxviii}. Siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu naliliinermi suliassaqarfiit suleqatigiiffiusinnaassut ataatsimullu soqutigisat eqqarsaatigalugit allatigut pissarsiviusinnaasut saqqumilaartinneqassapput, taakkulu pingaarnersiunernut ataasiakkaanut siusinnerusukkut taaneqareersunut tapertatut isigineqassapput, Issittoq eqqarsaatigalugu nunat avannarliit killiit qulliunerusumik iloriusissaattut nutaatut isigineqaratik.

3.2 Issittoq nunat tamalaat akornannit aamma nunat avannarliit killiit nunarsuup immikkoortuani inissisimanerat

Issittup nunat tamalaat akornanni pingaaruteqaleriartornera ilutigalugu nunarsuullu immikkoortuani tamatumani suleqatigiinnerup annertuneruleriartorneratigut issittumi nunat arfineq-pingasut tamarmik maanna apeqqutinut issittumut tunngasunut iloriusissiorsimalerput. Taamatuttaaq nunat issittumiinngitsut, soorlu Tuluit Nunaat^{xxix}, Norliit Nunaat^{xxx}, Korea^{xxxi} kiisalu nunat tamalaat arlallilluunniit akornanni suleqatigiiffiit, soorlu NATO^{xxxii} EU-lu^{xxxiii}, aamma issittumut tunngatillugu naalackersuinikkut anguniagassiorsimapput, taakkunani tamani Issittoq aamma nunarsuarmioqatigiinnut pingaaruteqaleriartuinnartussatut oqaatigineqarluni. Naak nunat issittumiinngitsut isummersorneri assigiinngikkaluartut, naalackersuinikkut anguniagassiani tamarluinnangajanni, apeqqutit aningaasaqarniarnermut, avatangiisinut, isumannaallisaanermut, inissisimaneq tunngavigalugu naalackersuinikkut ingerlatsinernut, inuttut atugarisanut kulturimullu attuumassuteqarput.

Issittumi nunat arfineq-pingasut angissutsimikkut Issittumullu isiginninnerminni assigiinngitsorujussuupput. Rusland nunanit pineqartunit issittup nunamut qanoq pingaaruteqassusianik pissutsinik amerlanerpaanik tikkuaavoq, akerlianilli USA eqqarsaatigalugu issittoq annertunerusumik pingaartinneqarani – naalagaaffeqatigiinni naalagaaffimmit issittumiittumit Alaskamit pakatsissutigineqaqisumik. Canada isummersornermini Ruslandimut qaninneruvoq Issittumilu nunartaminut imartaminullu kisiartaalluni oqartussaanini aalajangiusimallugu. Nunat avannarliit tamarmik naalagaaffittut mikisutut isigineqarput issittumilu naalagaaffissuit pingasut assigalugit naatsorsuutigisinnaanagu taama pissaaneqartigisutut isigineqalernissartik. Peqatigiillutilli erseqqilluinnarput issittorlu eqqarsaatigalugu tunniussassaqaqalutik. Issittoq eqqarsaatigalugu iloriusissiat ullumikkut atuuttut tamarmik ukiuni kingullerni qulini ineriartortinneqarsimapput, taakkunatigullu Issittoq tassaaleriartorluni suleqatigiissutissaq aningaasaqarniarneq naalackersuinikkullu ingerlatsineq kisiisa

eqqarsaatiginagit, kisiannilu aamma avatangiisitigut unammilligassat kulturikkullu kingornussat eqqarsaatigalugit^{xxxiv}.

3.3 Nunarsuup immikkoortuani soqutigisat nunallu avannarliit killiit pingaarnersiineri

Apeqqutit issittumut tunngasut nunarsuarmit tamarmit soqutigineqarnerat pissutigalugu issittummi nunarsuup immikkoortuisa suleqatigiinnerunissaat pisariaqartippaa, aammami issittumi naalagaaffiit nammineq nunaminni nunanillu allanik suleqateqarlutik suleqatigiinnitik annertusiartortimmatigut nammineq soqutigisatik ersersinniarlugit siuarsarniarlugillu. Nunat Avannarliit Siunnersuisoqatigiiffiata taamatullu aamma Nunani avannarlerni ministerit Siunnersuisoqatigiiffiata Issittoq taamatut annerujartuinnartumik soqutigileriartorpaat^{xxxv}. Qanittukkut taamatuttaaq nunarsuup immikkoortuani aaqqissuussaannngitsumik suleqatigiinneq pillugu nalunaarusiaq soqutiginarloq saqqummersinneqarpoq. Taanna qulequtaqarpoq: Avannaanit ineriartorneq: Skandinaviap issittortaanut piujuaannartitsinermik tunngavilimmik ineriartorneq qanoq Norgep, Sverigep Finlandillu angusinnaavaat? Nalunaarusiaq Finlandimi ministeriunearfimmit saqqummersinneqarpoq, tassanilu kaammattuutit Finlandimi, Sverige mi Norgemilu Skandinaviami immikkut ilisimasalinnit arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsunit pisuullutik^{xxxvi}.

Nalunaarusiami ineriartornermut nukiit noqittut sisamat sakkussallu sisamat suussusersineqarput. Naak nukiit noqittut Skandinaviap ilaanut issittumiittumut immikkuullarikkaluartut, sakkussat Nunat Avannarliit Killiit issittoq eqqarsaatigalugu suliniarneranni atorreqarsinnaapput: 1) Malittarisassat ataatsit, 2) piukkunnartut sulisinnaasullu ataatsimoortut, 3) ungasinnerusoq isigalugu assartuineq pilersuinerlu eqqarsaatigalugit pilersaarut ataaseq, aamma 4) apeqqutini issittumut tunngasuni nipi ataaseq^{xxxvii}. Nalunaarusiaq taamatuttaaq arlanik torrallataasunik siunnersuutitaqarpoq nunat avannarliit killiit ataatsimut suliniutaannut naleqqussarneqarsinnaasunik, sakkussallu ilaat akuerineqarpata tamanna nunat avannarliit killiit akornanni issittoq pillugu suleqatigiinnermut nukittorsaataasinnaallutik.

4. Assartuineq, attaveqaqatigiinneq pilersuinerlu

- 1 Nunat avannarliit killiit atlantikup issittortaani assartuinermi qitiusutut
- 2 Immikkoortumi innuttakitsumi ataqatigiissaagaanikkut suleqatigiinneq
- 3 Siumut aqqutissat, akunnermi ataqatigiissaagaanermik pitsanngorsaaneq
aamma aningaasartuutitut piffissartormullu tunngatillugu assartuinermi
pitsanngorsaaneq

Nunat avannarliit killiit atlantikup issittortaani qitiusumik inissisimapput, Europap Nordamerikallu akornanni atlantikup avannaa issittullu imartaa tikillugit inissisimallutik, atatillugulu Asiap Europallu akornanni issittup imartaatigoorlugu aqqutit naannerpaat neqeroorutigisinnaallugit. Nunat avannarliit killiit nunarsuup affaani avannarlermi periusissiornermut pingaarutilimmik inissisimanerisa, qeqertat taakku siamasissutsikkut katillutik nunarsuup tamarmiusup 1,5 %-iatut angissuseqartut, nunarsuarmi tamarmi assartuinermut tunngatillugu unammillernermit periarfissaat pitsaasuutippaa, tamanna naak inunnut 500.000-inut taamaallaat angerlarsimaffiulluni^{xxxviii}.

Assartuineq nunat tamalaat akornanni inuussutissarsiutinik ingerlatsinerup toqqammavigaa, nunat avannarliit killermiunut qeqertarmiusunut, nunat tamalaat akornanni umiarsuakkut angallannermi timmisartukkullu angallannerup ataqatigiissaagaaneranut akuunissaq pingaaruteqarnerpaavoq. Issittumi assartuineq ataqatigiissaagaanerlu, ilaatigut silaannaap allanngoriartorneranik innuttaasullu agguataagaanerannik pissuteqartumik, issittup pisuussutaanik nunamillu pisariaqartitsinerup nassataanik qanittukkut malunnaatilimmik pitsanngoriaateqarsimavoq. Nunarsuup immikkoortuanut immikkoortuanillu assartuineq immakkut silaannakkullu pisarpoq, ilaasunik aamma/imaluunniit assartugassanik assartuisartut atorlugit, suliassa qarfinnut taakkununga marlunnut qitiullutik kiffartuussiviusut atortulersuutitigut ataqatigiissaagaaneri annertusagassaapput ilaallu naqqaniit sanaqqitassaallutik.

4.1 Issittumi silaannakkut angallanneq

Silaannakkut angallannermi, ingammik takornariaqarnermut ilaasunullu aqqusaartunut tunngatillugu ilaasunik amerlisaanissaminnut, nunarsuullu affaani avannarlermi, nunat tamalaat akornanni niuernerup tamarmiusup 80 %-iata piffiani^{xxxix}, Europap/Amerikap avannarliup Asiallu akornanni niuffaffiit anginerpaat akornanni timmisartukkut aqqutit naannerpaat issittoq aqqusaarmassuk, assartuinermut tunngatillugu, nunat avannarliit killiit pitsaasumik periarfissaqarput Alaskami Anchorage Ted Stevens Airportimi assartukkat tamatumunnga assersuutissaqqippat, taanna Asiap Europap USA-llu akornanni nassiussanik assartuinermi eqiteruffiuvoq. Anchorage illoqarfiuvoq 300.000-inik innuttalik, tamaanna naalagaaffimmi tamarmiullutik 700.000-inik innuttalimmi, silarsuarmi eqiteruffiullutik usinik usilersueqqittarfiit anginerpaat tallimat ilagaat^{xl}.

Islandimi Keflavik International Airport, Reykjavikip silataani 14.200-nik innuttalimmi Reykjanesimiittoq, ilaasut amerleriarujussuarnerannik ukiuni qulikkaani kingullerni nalaataqarpoq, taamaalilluni 2004-mi ilaasut aqqusaartut 1,4 millioniusimariarlutik 2014-imi 3,8 millioninngorsimallutik^{xli}. Islandimut tikeraarlutik tikittut pingasoriaatingajaannik amerlassusillit Keflavikkipp timmisartoqarfia aqqusaartarpaat, taakku issittumi innuttaasut tamarmiusut amerlaqatigingajappaat. Ilaasut ilaat millionit missaannik amerlassusillit Islandimut tikeraartuusarput, takornariaqarneq siorna pernaammik allamiut aningaasaannik Islandimut tapiuteqarnerpaasimavoq^{xlii}. Nunat Avannarliit killiit nunarsuup ilaani sumi inissisimanertik tunngavigalugu assartuutinik ilaasunillu timmisartuussinernik suli annerusumik iluaqutiginninnissaminnut pitsaasunik periarfissaqarput, tassanili pingaarutilerujussuuvoq, immikkoortuni ataasiakkaani suleqatigiit ataqatigiilluarnissaat, nunanut taakkununnga pingasunut iluaqutaanissaat, nunat akunneranni timmisartuussinernut kiffartuussinissaat kiisalu nunat tamat akornanni angalanissaat niuernissaallu. Silaannakkut angallassineq periarfissaqarpoq issittumi innuttakitsumi ataqatigiissaarinermut iluatsittumut assersuutinngornissaminut pitsaasoq.

4.2 Issittumi imaatigut angallanneq

Imaatigut angallassineq eqqarsaatigalugu atlantikup avannaani suleqatigiittoqarpoq annertuumik, kisianni Nunani Avannarlerni Killerni suleqatigiinnermik pitsanngueqqinnissamut inissaqarpoq, tamanna Nunat Avannarliit Killiit, immikkoortumi niueqatigiinnermut, nunallu tamat akornanni asiujasunik niuffateqarnermut tunngatillugu nukissaminnik sunniutilimmik atorluaanerulernissamut periarfissaat aqqtigalugit. Ilaasunik angallassinerup nunarsuup immikkoortuani aamma pingaaruteqarnerata peqatigisaanik inunnut nioqqutissanullu tunngatillugu immap avannaata kitaani qeqertani inuiaqatigiit aggornilersorpai katersorlugillu.

Issittumi umiarsuarmik angallassineq aamma avannaata kitaanit periarfissatut ilippanaatilittut isigineqarpoq, tassami imaatigut aqcutit taakku nutaat Atlantikumi Manerassuarmilu nunarsuarmi aningaasat kaaviiarfiisa anginerpaat akornanni maannakkut aqcutinut atorineqartunut naleqqiullugu imminut akilersinnaanerusunik naannerusunik sukkanerusumillu taamaalillunilu avatangiisinut asattuussinerusunik niuernikkut imminnut atassusersinnaavaat. Issittumi umiarsuakkut angallassinerup Asiap Europallu avannarpasissuata akornanni aqcutit affaannarmik takissuseqalersillugit naalisissinnaavai, umiarsuit Rusland avannaqqullugu (NSR) aqqusaartut ukiuni qulikkaani atukkatsinni 2010-mi sisamaariarlutik^{xliii} 2013-imi 71-inngorlutik^{xliiv} amerleriaateqarsimariarlutik 2014-imi 31-inut ikileriaqqissimapput^{xlv}. Issittumi immakkut aqcutit ineriartortinneqarnerat amerlasuunit kissaatigineqartutut piaarsimatiginngillat, kisianni umiarsuaatileqatigiit angisuut nunat tamat akornanni suleqatigiiffimminnik atassusiinermikkut iluanaarutissanik takunnissinnaangussappata takunnippatalu, taamaalillutillu issittup imartaatigut ingerlaartut amerlippata, tamanna Asiap aamma Nordamerikap / Europap avannaata akornanni silarsuarmi niuffannermi aqcutinut pingaarnerpaanut iluaqusiisusaaq (Nunavissuit akornanni containerikkut assartukkat tamarmiusut 60 procentiannik assartuiffiusoq (Twenty-foot Equivalent Units)^{xlvi}).

Issittumi umiarsuit aqquataat^{xlvi}

4.3 Issittumi attaveqatigiinnermut pilersuinemullu atortulersuutit

Issittumi atortulersuutitigut ataqatigiissaagaanerup annertusarneqarnissaa pisariaqarpoq, tamanna nunaviit akornanni assartuinnermut taamaallaat tunngatinngu, aammattaarli ingammik sineriammut qanittumi assartukkanut tunngatillugu. Umiarsuit takornariartaatit issittup imartaanut takkussuuttut tamatumunnga assersuutaapput. 2013-imi umiarsuit takornariartaatit 100-nit sinneqartut Islandimut tikeraarput, 100.000-it pallillugit ilaasoqarlutik^{xlvi}, Kalaallit Nunaata imartaanut ulorianarnerusumut sikorasaarnerusumullu tikeraartut 20.000-iusimallutik^{xlvi}. Nunani Avannarlerni Killerni nunat tamalaat akornanni ujaasinernut annaassiniaanernullu upalungaarsimasutut sullissivimmik inissiinissamik isumassarsiaq Nunat Avannarliit Killiit Siunnersuisoqatigiiffianit siuarsarneqarsimavoq, pilersitsineq imarsiornermi silaannakkullu angallassinermi isumannaallisaanermut tunngatillugu sumiiffimmut pingaaruteqartussaavoq.

Issittumi nalinginnaasumik aqqutissanut tunngatillugu Nunat Avannarliit Killiit pitsaanerpaamik inissisimassapput, soorlu aamma issittumi aqqut kangilleq aqqullu killeq Nunanit Avannarlernit killernit imminnut atassuserneqartut, tamanna aamma naak usilersortarfiit pingaarnerit Ruslandip issittuanut kiannerumaartuanullu, Norgemut, Canadamut USA-mullu inissinneqaraluarpata. Isummerfissat tamakkerlugit ilisimasaqarfiginngisat amerlaqaat, atortulersuutitigulu ataqatigiissaagaaneq pillugu oqallisigininnerit, assersuutigalugu issittumi qitiusumik usilersoqqittarfiup pissutsit piviusut tunngavigalugit Nunat Avannarliit Killiit akornanni sumut inissinneqaruni pitsaanerua, sapiiserlunili siunissamut takorluuinerit aamma pingaaruteqarput. Naalackersuinikkut ataatsimoorullugit suliniutit, nunarsuup immikkoortui akimorlugit niuerneq kiisalu nioqqutissiat naleqarnerpaat suut, ineriartormik nunani avannarlerni killerni soqutigisaqartunut tamanut iluaqutaasumik pilersitsiniarluni, assartuinermi- ataqatigiissaagaanikkullu pilersaarutinit pisinnaasunit, isiginiarneqassappat.

5. Nunani avannarlerni killerni killeqanngitsumik niueqatigiissinnaaneq

- 1 Kiffaanngissutsit sisamat Nunani Avannarlerni Killerni atorpeqarsinnaappat?*
- 2 Killeqanngitsumik niuerneq pillugu isumaqatigiissutip toqqammavia suussava?*
- 3 Nunarsuup immikkoortuani aningaasaqarnikkut suleqatigiinnermik naleqqussaanissaq ajornanngila?*

Savalimmiut Islandip Kalaallillu Nunaata akornanni killeqanngitsumik niueqatigiinnermik pilersitsinissamut inatsisitigut arlalinnik aporfeqarnera misissuulluarluni malugineqarsinnaavoq. Hoyvikimi isumaqatigiissut 2006-imi atuutilersoq tunngavigalugu Island Savalimmiullu akunnerminni killeqanngitsumik niueqatigiinneq pillugu isumaqatigiissuteqareerput. Kalaallit nioqqutissiaat nunarsuup immikkoortuani tassani ataatsimut isigalugit akitsuuserneqanngitsut, kiffartuussinissamut isumaqatigiissutinut aningaasaliissutinullu tunngatillugu aporfissaqarpoq avannaata kitaani aningaasaqarnikkut suleqatigiinnerannut sunniuteqartunik. Island 1970-imiit

killeqanngitsumik niuernermit (EFTA), 1994-imiillu Europamiut aningaasaqarnikkut suleqatigiiffiannut (EØS) isumaqatigiissuteqarsimasoq, EU-mi inatsisinut maleruagassanullu assigiinngitsunut pituttorsimavoq, tamanna assersuutigalugu nunalerinnermit imarmiunillu tunisassiat ilaannut tunngatillugu ajornartorsiutinik nassataqarsinnaavoq. Apeqqutit taakku avannaata kitaani killeqanngitsumik niueqatigiinnissamik isumaqatigiissutikkut erseqqinnerusumik naliliivigineqarsinnaapput, naak immaqqa apeqqutit taakku ilaat amerlasuut, niuernerup annertussusianut niuerutillu naleqassusiinullu naleqqiullugit annikiginarsinnaagaluarlutik, amerlasuutigut avannaata kitaanut tunngatillugu pingaaruteqartarput, tamanna minnerunngitsumik kulturikkut kinaassutsikkullu inissisimanermik pissuteqartumik.

Nunat Avannarliit Killiit akornanni killeqanngitsumik niueqatigiinnermik pilersitsinissamik isumassarsiaq Nunat Avannarliit Killiit 2014-imi sammisaqarlutik Sandoyimi ataatsimeersuarnerani sammineqarpoq tamatumalu saniatigut 2015-imi Aasianni sammisaqarluni ataatsimeersuarnermi, naalakkersuinikkullu sammisaavoq oqallisigineqarnissaminut utaqqisoq. Kalaallit Nunaat Islandimut Savalimmiunullu killeqanngitsumik niueqatigiinnissaq pillugu isumaqatigiissuteqarani inissisimavoq, tamanna naak kingulliit taaneqartut marluk akunnerminni killeqanngitsumik niueqatigiinnissamut isumaqatigiissuteqartut. Taamaalilluni Nunat Avannarliit Killiit akornanni killeqanngitsumik niueqatigiiffimmik pilersitsinissamik isumassarsiamut Kalaallit Nunaata isummernera aalajangiisuuvoq. Nunarsuup immikkoortuata taassuma pisuussutaanut nalituunut tunngatillugu aningaasaqarnikkut annertunerusumik ataatsimoorussinissaq pillugu tapersiinnissamut Nunat Avannarliit Killerni killeqanngitsumik niueqatigiinneq periarfissaqarpoq, atatillugulu nunarsuup immikkoortuani tassani ataatsimoorussamik ataqatigiissaagaaneq assartuinnermullu aqqissuussaaneq atorluarlugit, kiisalu nunarsuup immikkoortuani aningaasaliinissamut kiffartuussinissamullu isumaqatigiissusiornissamut periarfissiilluni. Taamak iliornikkut nunat taakku pingasut nunat tamalaat akornanni niuffaffinnut tunisassiaminnik nalittorsaasinnaapput, peqatigisaanillu nioqqutissanik nammineq tunisassiarisinnaasatsinnik nunarsuup sinneranit eqqussuinnermik

pitsaanerusumik ataqatigiissarineq, nioqqutissat ulluinnarni atortakkat akikinnerulersinneqarsinnaapput.

6. Aalisarnermit nioqqutissiat/aalisarneq

1 Nunani taakkunani pingasuni aalisarnermit nioqqutissiat/aalisarnerup killiffia

2 Tuniniaanikkut, niuernikkut, pitsaassutsikkut, ilisimatusarnikkut sammisatigullu allatigut suleqatigiinneq

3 Aalisarneq pillugu avannaata kitaani isuma ataaseq, piviusorsiorpa?

Nunani Avannarlerni Killerni suliffissuaqarnikkut pingaarnerpaatut aalisakkanik nioqqutissiorneq inissisimavoq issittormiullu sinnerinut naleqqiullugu taakku aningaasaqarniarnerannut aalisarneq pingaarnerpaajulluni. Kalaallit Nunaata avammut tunisassiaasa tamarmiusut 92,5 procentiiⁱ aalisakkanit aalisarnermillu pisuupput, Islandimi 44,6 procentiusut^{li}, Savalimmiunilu 91,3 procentiullutik^{lii}, issittumi affarlitsinnut allanut tunngatillugu tamanna allaavoq, assersuutigalugu Norgemi 6 procentip missaaniippoq^{liii}, Danmarkimi 4 procentiulluni^{liv}, kiisalu USA-mi^{lv}, Canadami^{lvi} Ruslandimilu^{lvii} avammut tunisatigut isertitat tamarmiusut 1 procentiat ataallugu (kisitsisit 2011-meersut aamma 2012-imeersut).

Tamanna naak nunaallutik malunnaatilimmik aalisarfiusut, Atlantikup avannaani issittumilu aalisarfinni allani ataatsimut katillugu nunarsuarmit tamarmi aalisakkat pisaasartut 10 procentii sinnerlugit pisaqarfiusartumi^{lviii}.

Nunat Avannarliit Killiit aalisakkanik tunisassiornermut aalisarnernullu tunngatillugu suleqatigiinnerminnik annertusaanissaminnut periarfissaat amerlapput, tamanna aamma naak tuniniaanermut suliniummik ataatsimoorussamik siunniussa qaraluarutta, nunarsuup immikkoortuani tassani piujuartitsinermit tunngavilimmik aalisarnissaq pillugu ilisimatusarneq ineriartortitsinerlu, pisat naliinut tunngatillugu aalisakkat ataasiakkaat tamakkerlugit atorluarneqarsinnaanerit, tamanna teknik atorlugit tunisassiornerup pitsanngorsarneratigut pissarititaasullu agguataarnerisigut. Nunarsuarmit pisaartut pissarissaartut anguniarnerisigut pitsaasumik alliarartitsinissamut inissaqartitsissaagut, MSC-mik nalunaaqutsersuinikkut

aalisakkallu aallaavissinerisigut, aalisakkanik tunisassiat Atlantikup avannaani issittullu imartaani aalisarfiit pitsaanerpaat kiisalu teknik nutaaliaanerpaaq atorlugu aalisakkanik tukertitsiviit. Suliniutit taakku tamarmiullutik nunat ataasiakkaat aalisarnermut immikkoortuini suleriaatsinut atuuttunut tapersiisuusariaqarput, naak ilisimasanik piginnaasanillu nuussinerup nunarsuup immikkoortuanut tamarmut ataatsimut isigalugu annertuumik iluaqusersinnaagaluaraa.

Aalisakkat ikerinnarsiortut assigiinngitsut agguataarneqarnerannut Nunat Avannarliit Killiit akornanni suleqatigiinnerup annertusineqarnera aamma nunarsuup immikkoortuanut annertuumik iluaqutaasinnaavoq, tamanna ilisimatuunit siunnersorneqarnermik, ilisimariikkanillu assersuutigalugu uumassusilerinikkut nuna tamakkerlugu nalilersuinernit nunallu tamalaat akornanni suleqatigiinnernit, soorlu Immamik misissuinermut Nunat Tamat akornanni Siunnersuisoqatigiinni (International Council for the Exploration of the Sea) Nunanit Avannarlernit Killernit suleqatigiissitaq aqutigalugu ilisimalikkanik tunngaveqarluni, Allanguutit silap pissusaanik atlantikullu avannaata allanngorarneranik tunngaveqarlutik pisarput, taamaalillutillu aalisakkat nuuttarnerannut pingaarnertut pissutaasarlutik. Nunarsuup immikkoortua ataatsimut isigalugu uumassusilinnik nalituunik annertoorujussuarnik pisuussuteqarpoq Nunallu Avannarliit Killiit aalisakkanik ikerinnarsiortunik pisassat agguanneqarnissaannut EU-mik Norgemillu isumaqatigiinniaqateqarnermi ataatsimik issiatitaqarunik iluanaarsinnaapput.

7. Inerniliineq

Nunat Avannarliit Killiit Siunnersuisoqatigiiffiata issittumik isiginninnini ukiuni kingullerni annertusarsimavaa nunarsuarmilu tamarmi ineriartornernut pingaarutilinnut, nunarsuarmilu immikkoortutsinnut malunnaatilimmik sunniuteqartunut, tunngatillugu pimoorussinerulernissani ilimagalugu. Nunat Avannarliit Killiit illersorniarlugit siuarsarniarlugillu nunarsuup immikkoortuani suleqatigiinnissamut pisariaqartitsineq aatsaat taamak annertutigaaq,

nunarsuullu immikkoortuini allani nammineq soqutigisat isumannaarniarlugit ataatsimut kattussillugit samminnittut takusinnaavagut.

Issittumi soqutigisat ataqatigiissaagaasumik ataqatigiissumillu sunaassusersinissaat, misissoqqissaarnissaat saqqummiunnissaallu Nunanut Avannarlernut Killernut alloriarneruvoq pingaartoq. Nunani avannarlerni killerni naalakkersuisut pingasut suliassamik tigusinissaat neriuutigaarput, nunarsuullu immikkoortuani soqutigisat siuarsarniarlugit siunnersuisoqatigiiffiup, ataqatigiissaagaasumik nunanilu ataasiakkaani periutsit atuuttut naapertorlugit, aalajangiisuusumik sunniuteqarnissaa. Tamanna akunnermi avammullu sammisumik.

ⁱ <http://www.worldpolicy.org/blog/2015/04/22/iceland%E2%80%99s-arctic-awakening>

ⁱⁱ <http://thediplomat.com/2015/02/why-trade-with-china-an-arctic-perspective/>

ⁱⁱⁱ

<http://www.lloyds.com/~media/Files/News%20and%20Insight/360%20Risk%20Insight/Arctic Risk Report webview.pdf>

^{iv} <http://ptcapital.com/about-us/history/> (Una aallaavigalugu naatsorsukkat: Arctic Human Development Report 2001. Bureau of Economic Analysis 2001. Arcticstat.org 2012. CIA World Factbook 2012. Stat Canada 2012. St. Louis Federal Reserve 2012)

^v <http://www.arctic-council.org/index.php/en/about-us/member-states>

^{vi} <http://www.arctic-council.org/index.php/en/about-us/arctic-council/observers>

^{vii} <http://www.thearcticinstitute.org/2014/09/092214-China-arctic-ambitions-arctic-council.html>

^{viii}

http://www3.weforum.org/docs/GAC/2014/WEF_GAC_Arctic_DemystifyingArctic_Report_2014.pdf

^{ix} Dobbs, Manyika, Woetzel (2015). *No Ordinary Disruption: The Four Global Forces Breaking All the Trends*. USA: PublicAffairs

^x <http://esa.un.org/unpd/wpp/Publications/Files/Key Findings WPP 2015.pdf>

^{xi} <http://ams.hi.is/wp-content/uploads/2014/03/the-west-nordic-council.pdf>

^{xii}

http://valtioneuvosto.fi/documents/10616/1095776/10415_Growth+from+the+North_net.pdf/2613b2d6-96f8-4ca1-813a-658eaa7f858

^{xiii} http://www.barentsinfo.fi/beac/docs/Joint_Barents_Transport_Plan_2013.pdf

^{xiv} http://www.plannord.gouv.qc.ca/wp-content/uploads/2015/04/Synthese_PN_EN_IMP.pdf

^{xv} Ass. takujuk <http://www.pressherald.com/2015/03/30/looking-for-edge-maine-plunges-into-arctic-policy/>

^{xvi} IslandipKunngaqarfiullu Danmarkip issittoq eqqarsaatigalugu iloriusissiaasa assigiinnigissutaat uani takuneqarsinnaapput:

<http://www.mfa.is/media/nordurlandaskrifstofa/A-Parliamentary-Resolution-on-ICE-Arctic-Policy-approved-by-Althingi.pdf> & <http://um.dk/en/~media/UM/English-site/Documents/Politics-and-diplomacy/Greenland-and-The-Faroe-Islands/Arctic%20strategy.pdf>

-
- xvii Ass. takujuk <http://www.globalpost.com/dispatch/news/afp/130515/greenland-boycotts-arctic-meeting-after-swedish-snub>
- xviii <http://www.mfa.is/media/nordurlandaskrifstofa/A-Parliamentary-Resolution-on-ICE-Arctic-Policy-approved-by-Althingi.pdf>
- xix <http://www.utanrikisraduneyti.is/utgefid-efni/skyrslur-utanrikisradherra-til-althingis-um-utanrikismal/>
- xx <http://www.utanrikisraduneyti.is/media/utn-pdf-skjol/Skyrsla-radherra-2014.pdf#page=16>
- xxi http://www.stjornarrad.is/media/Rikjandi_rikisstjorn/stefnuyfirlysing-23-3-2013.pdf
- xxii <http://www.forsaetisraduneyti.is/raduneyti/nefndir/radherranefndir/nr/7793>
- xxiii <http://www.forsaetisraduneyti.is/media/frettir2/hagsmunir-nordurslod-drog.pdf>
- xxiv <http://um.dk/en/~media/UM/English-site/Documents/Politics-and-diplomacy/Greenland-and-The-Faroe-Islands/Arctic%20strategy.pdf>
- xxv <http://cdn.lms.fo/media/5345/101871-foroyar-eitt-land-%C3%AD-arktis-uk.pdf>
- xxvi <http://naalakkersuisut.gl/en/About-government-of-greenland>
- xxvii <http://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Naalakkersuisut/DK/Koalitionsaftaler/Koalitionsaftale%202014-2018%20engelsk.pdf>
- xxviii Ass. takujuk <http://www.althingi.is/altext/144/s/0824.html>
- xxix https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/251216/Adapting_To_Change_UK_policy_towards_the_Arctic.pdf
- xxx http://www.bmel.de/SharedDocs/Downloads/EN/International/Leitlinien-Arktispolitik.pdf?__blob=publicationFile
- xxxi Ass. takujuk <http://www.arcticfrontiers.com/downloads/arctic-frontiers-2013/conference-presentations/monday-21-january-2013/69-10-byong-hyun-lee/file> & http://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/FINAL%20CI_140915_Tonami_brief_v1.pdf
- xxxii Ass. takujuk <http://www.natolibguides.info/arcticsecurity>
- xxxiii http://www.eeas.europa.eu/arctic_region/
- xxxiv Issittoq eqqarsaatigalugu ilioriusissianut takussutissiaq sukumiisoq una takujuk: http://www.arcticyearbook.com/images/Articles_2012/Heininen_State_of_the_Arctic_Strategies_and_Policies.pdf
- xxxv Ass. takujuk <http://www.norden.org/en/theme/arktis> & <http://www.norden.org/en/nordic-council-of-ministers/ministers-for-co-operation-mr-sam/the-arctic/the-nordic-council-of-ministers-arctic-co-operation-programme-2015-2017>
- xxxvi http://valtioneuvosto.fi/documents/10616/1095776/10415_Growth+from+the+North_net.pdf/2613b2d6-96f8-4ca1-813a-658eaa7f858
- xxxvii *ibid.*
- xxxviii http://ams.hi.is/wp-content/uploads/2014/03/the_west_nordic_council.pdf
- xxxix https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/trade_profiles14_e.pdf
- xl <http://www.aci.aero/Data-Centre/Monthly-Traffic-Data/Freight-Summary/Year-to-date>
- xli <http://www.isavia.is/files/arsskyrslur/flearsskyrsla2004.pdf> & <http://www.kefairport.is/Frettir/2825/Far%C3%BEegafi%C3%B6di-yfir-3-millj%C3%B3nir-%C3%A1-Keflav%C3%ADkurflugvelli/default.aspx>
- xlvi http://www.ferdamalastofa.is/static/files/ferdamalastofa/Frettamyndir/2015/mai/tourism-in-iceland-in-figures_15.pdf
- xlvii http://www.dnv.com/industry/oil_gas/publications/updates/arctic_update/2012/01_2012/The_Arctic_at_a_Crossroads.asp

-
- xliv <http://www.arcticyearbook.com/index.php/briefing-notes2014/116-arctic-shipping-an-analysis-of-the-2013-northern-sea-route-season>
- xlv http://www.arctic-lio.com/docs/nsr/transits/Transits_2014.pdf
- xlvi <http://www.worldshipping.org/about-the-industry/global-trade/trade-routes>
- xlvii http://library.arcticportal.org/1498/1/Grunnkort_Siglingal_source_AP.jpg
- xlvi
- http://www.ferdamalastofa.is/static/files/ferdamalastofa/Frettamyndir/2014/mai/toursim_in_icland_infigf2014.pdf
- xlix <http://arcticjournal.com/climate/339/buzz-hangover>
- ¹ <http://www.dst.dk/pukora/epub/upload/17959/faroe.pdf>
- li <http://issuu.com/hagstofa/docs/landshagir2014?e=7193385/10349675>
- lii <http://www.dst.dk/pukora/epub/upload/17959/faroe.pdf>
- liii <http://www.fao.org/fishery/facp/NOR/> (aalisakkt qaleruallillu) & <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/no.html> (avammut tunisat tamarmiusut)
- liv <http://www.fao.org/fishery/facp/DNK/en#CountrySector-Overview> (aalisakkt qaleruallillu) & <http://wits.worldbank.org/CountryProfile/Country/DNK/Year/2012/Summarytext> (avammut tunisat tamarmiusut)
- lv <http://www.fas.usda.gov/data/us-fish-and-seafood-exports-reach-record-level> (aalisakkt qaleruallillu) & <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/us.html> (avammut tunisat tamarmiusut)
- lvi <http://www.fao.org/fishery/facp/CAN/en> (aalisakkt qaleruallillu) & <http://www.parl.gc.ca/Content/LOP/ResearchPublications/2013-94-e.htm> (avammut tunisat tamarmiusut)
- lvii
- http://gain.fas.usda.gov/Recent%20GAIN%20Publications/Fish%20and%20Seafood%20Production%20and%20Trade%20Update_Moscow_Russian%20Federation_6-11-2013.pdf (aalisakkt qaleruallillu) & http://www.gks.ru/bgd/regl/b14_12/IssWWW.exe/stg/d02/26-02.htm (avammut tunisat tamarmiusut)
- lviii Ass. takujuk https://www.islandsbanki.is/library/Skrar/English/Products-and-Services/Publications/northAtlantic_FINAL_vefur_low.pdf & http://www.lloyds.com/~media/Files/News%20and%20Insight/360%20Risk%20Insight/Arcic_Risk_Report_webview.pdf